

SAVAŞA DOĞRU: UKRAYNA KRİZİ

Ukrayna krizi: Savaşa doğru

Mesele çok boyutlu. Krizin merkezinde coğrafi olarak Ukrayna var. Esasında savaş küresel güçler arasında cereyan ediyor. Büyük bir bilek güreşi sürüyor.

Krizin bir yanında Rusya diğer yanında ABD var. Rusya'nın isteği açık: "*Ukrayna Batı kampına dahil olmasın!*" ABD'nin, yanında saf tutan İngiltere'yle birlikte iki büyük beklentisi var: "*Rusya'yı Ukrayna'da savaşa çekerek krize sürüklemek*" ve "*NATO ekseninde gücünü birleştirmek ve tahkim etmek*"...

Sebebi belli: Artık ABD tek süper güç değil ve yeni gücüne göre strateji geliştiriyor. ABD'nin sıkıntısı Almanya ve Fransa'nın ikna olmamasıdır. Onlar için kendi ulusal çıkarlarını öncelikli. Başta Rusya'daki yatırımlar, ortak ticaret ve en önemlisi özellikle Almanya için enerji alanı...

Çin-Rusya devlet başkanlarının 4 Şubat 2022'de Pekin zirvesinde sergiledikleri görüntü Dünya'nın giderek iki kutuplu hale gelmekte olduğunun resmidir. Henüz tam olarak şekillenmiş değil zira Çin'in özellikle askeri alanda zamana ihtiyacı var. Çok geçmeden Çin'in süper güce dönüşmesi ihtimali dikkate alındığında bu ittifak devam eder mi yoksa Rusya kendi doğusunda yükselen devi baskılamak için başka arayışlara mı girer? Uzun ufuklu bakıldığında bu arayışın mümkün olduğu şimdiden ifade edilebilir.

TERCİH VE ZAMANLAMA

Ama biz güncel olana dönelim...

ABD ve Rusya'nın mücadele arenası olan Ukrayna toprakları krizden öte adeta bir drama tanıklık ediyor. Öncelikle kabul edilmelidir ki Ukrayna egemen bir ülkedir. Onun tercihlerine herkes saygı göstermelidir. Ama hayat sadece tercihlerde bulunmaktan ibaret değildir. Tercihler bir büyük stratejiyle hayata geçirilebilir. Bazı tercihlerin önünde tarih durur bütün ağırlığıyla... Coğrafya yer alır özgül ağırlığıyla ve "şunu yap, şunu yapma" der, yönetenlerine... Mevcut koşullar kendini dayatır: "**Bugün yapma, yarın yap**" diye bağırır! Hepsinden ötesi iç cephen dayatır kendi tercihini. Orası sağlam değilse yolda kalınır... Ukrayna'ya bakınca bunların izdüşümünü görmemek mümkün değil.

Tercih ve zamanlama hayati önemi haizdir.

Ukrayna'yı ve hepimizi ilgilendiren bir başka konu daha var: Demokrasi talebi...

Öncelikle belirtmeliyim ki, demokrasi kelimesi insanların bir kısmı tarafından bayraklaştırılırken diğer yarısı tarafından tu kaka edilmektedir. Aynı şey insan hakları kavramı için de geçerli... Bunun nereden kaynaklandığını anlıyoruz. Emperyalizm bu kavramları kullanarak nüfuz alanını genişletiyor. Mesela ABD Irak'a demokrasi götürmek yalanıyla müdahalesini meşrulaştırmaya çalışmıştı. Ancak mesele bundan ibaret değil. İnsanlığın samimi özgürlük taleplerini görmezden gelmek vb. taleplerin tamamını aynı kefeyle koymak son derece yanlıştır. Bu yanlış ülkemizde de kendini cumhuriyetçi olarak niteleyen kesimin içinde de hayat buluyor. Atatürk'ü örnek aldığını ileri sürenler O'nun "**Özgürlük ve bağımsızlık benim karakterimdir**" demesini ve bütün yaşamını buna adanmasını ve hayat bulması için cumhuriyeti kurduğunu unutmak eğilimindedir. Elbette fırsat eşitliğini gözetmeyen bir demokrasi talebi laftan ibarettir. Bu yüzden Ukrayna'da yükselen demokrasi talebi içinde tehlikeli bir ikilik barındırıyor: Bir yanıla egemenliğin ayrılmaz bir parçası ve saygındır, dikkate alınması gerekir; diğer yanıla Batı'nın elinde tehlikeli bir propaganda

vasıtasıdır. Bu ikisi ayırt edilmeden sorun ne salt jeopolitik gereklilik ne de demokrasi söylemiyle açıklanamaz.

MÜDAHALENİN NİTELİĞİ

Sonuçta Rusya Çin'in desteğini de arkasına alarak Ukrayna'ya müdahale edebilir. Doğu Ukrayna'nın bir parçasını, muhtemelen Dinyeper Nehrine kadar olan kısmını, belki de sadece Donbass bölgesini işgal ve ilhak edebilir. Bu hareket tarzı, Rusya'nın Ukrayna'nın bir kısmını kendi topraklarına katmasını sağlar ama bu ülkenin geri kalanının Batı bloğunun bir parçası olmasını da kaçınılmaz kılar. Sonuç olarak NATO ile sınır olan bir Rusya ortaya çıkar. Dolayısıyla böyle bir müdahale Rusya'ya arzulan bir son durum yaratmaz. O halde mevcut durumu sürdürmek ve Ukrayna'yı NATO üyeliğine yol açacak süreçten alıkoymak Rusya için öncelikli olmalıdır. Herhalde bunu gördüğü ve savaşın doğuracağı diğer gelişmeleri de dikkate aldığı içindir ki şimdilik caydırma stratejisini kararlılıkla sürdürüyor. Öte yandan, savaş hali oluşursa Batı'nın dikkati bu bölgedeyken Çin de Tayvan'ı fırsat hedefi haline getirebilir.

ABD ve İngiltere, Rusya saldırırsa Ukrayna'yı savunma taahhüdünde bulunmuyor. Ekonomik yaptırımla yetineceğini ifade ediyor. Dahası savaşa girsin diye adeta Rusya'yı kışkırtıyor. NATO'dan bir askeri müdahale kararı çıkarmak da olanaksız gibi. Çünkü Ukrayna NATO ülkesi değil.

TÜRKİYE'NİN TUTUMU

En önemlisi de Türkiye'nin durumu ve tutumu. Zira Boğazlar'ı Montrö sayesinde elinde bulunduruyor. Ancak NATO üyeliği sorunu karmaşık kılıyor. ABD belki de bu durumdan kaynaklı nedenlerle Akdeniz'deki boru hattı projesinden çekildiğini açıkladı. Türkiye'nin çıkarı ise açık ve nettir. Her iki ülkeyle ilişkilerini aynı sıcaklıkla sürdürmek ve olası savaşın dışında kalmak. Dışa yansıyanın da bu olduğu söylenebilir ancak ilk mermi atıldıktan sonra da bu tutumu sürdürebilmek esastır.

Rusya'nın jeopolitik kaygılarını anlamak mümkün ancak giderek genişmesinin doğurduğu sonuçlar yanında savaşın getireceği yıkımı, Ukrayna'dan sonra ülkemizin hissedeceği gerçeğini dikkate almak durumundayız. Olası savaştan uzak durmak temel tercihimiz olmalıdır. 2. Dünya Savaşı'nda takınılan tarafsızlık tavrının ne kadar önemli ve değerli olduğunu bugün daha iyi anlıyoruz. Başta Cumhurbaşkanı İnönü olmak üzere zorluklara göğüs gererek barışçıl tutum sergileyen dönemin yöneticilerini rahmetle anmalıyız.

Aklıma uzun zamandır takılan bir soruyu sorarak bitirelim: AB, Rusya ve Türkiye'yi iterek hatta belli ölçüde kendine düşman ederek ne kazandı? Ya da ulaştıkları jeopolitik birikim bir uygarlık tasarımına yeterli gelmiyor mu? Sanırım kriz sadece Ukrayna'nın değil, konformist bir yaşam tercihi yaparak ABD hegemonyasını kabullenen Avrupa'nın, AB'nin krizidir. Hatta dramı da diyebiliriz.

Ahmet Yavuz